

KISGRAFIKA

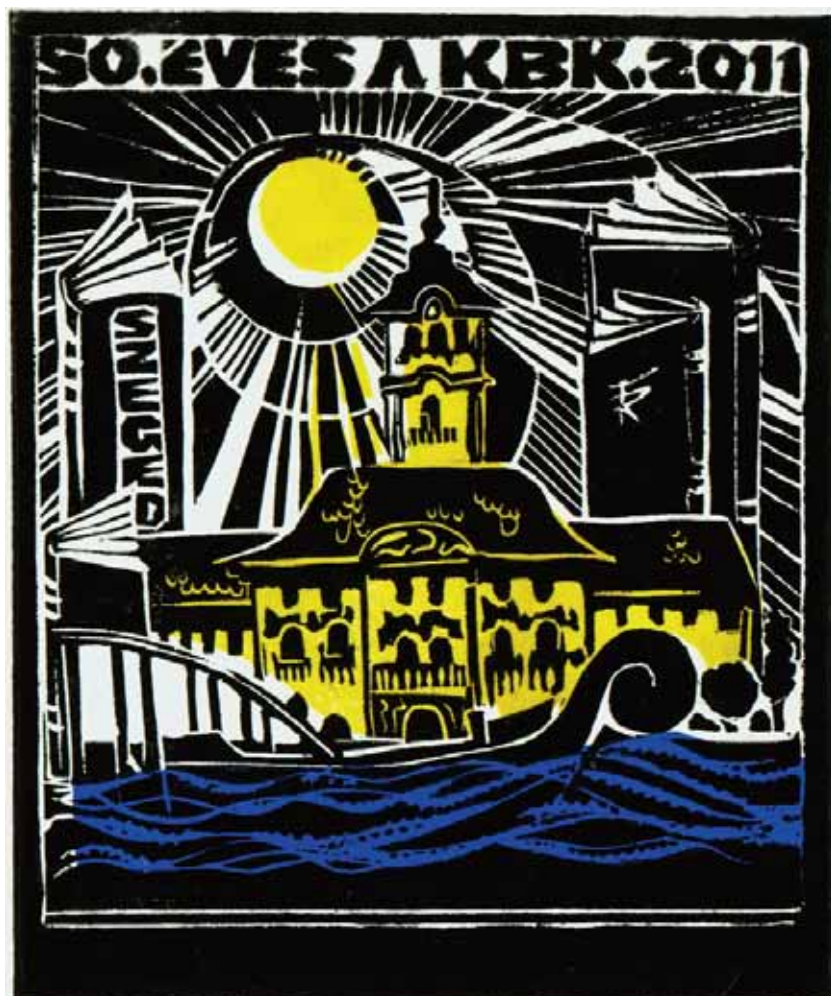
50. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, Ürmös Péter

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Tóth Rózsa linómetszete, X3/3 (2011)

TARTALOM

Zenei József: Elhunyt Kopasz Márta

Szakolczay Lajos: Az élő mosoly. Király Zoltán halálára

Vasné Tóth Kornélia: Beszédes ex librisek II. rész

Lenkey István: A grafika gyöngyszemei – a XX. század áttekintése

Palásthy Lajos: Tisztújító közgyűlés

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – PÁLYÁZATOK

2011/2

KÉSZÜLT A NEMZETI CIVIL ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL

NCA
NEMZETI CIVIL ALAPPROGRAM

ELHUNYT KOPASZ MÁRTA

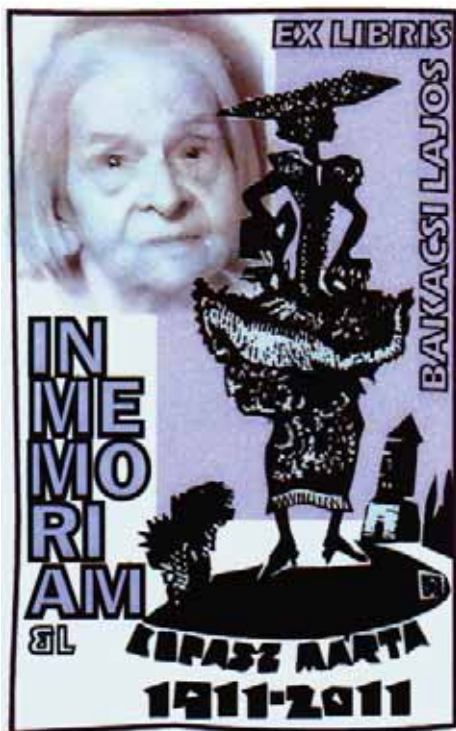
Kilencvenkilenc éves korában, március 5-én elhunyt Kopasz Márta festő- és grafikusművész, Szeged város díszpolgára. A hír keltette érzelmek első hulláma a vesztesége. Egy európai mértékű művészi pálya lezárult, és csodás lapjai immár bekerülnek a legnagyobbak életművét őrző albumok közé.

Kopasz Márta 1911. november 11-én született Szegeden. Édesapja, a neves építőmester keze nyomát több szegedi bérház őrzi ma is. Édesanyja arcvonásait Munkácsy Mihály a Honfoglalás c. képén örökítette

meg. A szegedi Szent Erzsébet Leánygimnáziumban érettségizett és orvosnak készült. Ott figyelt fel rajz tehetségére tanára, és a művészi pálya választásában családi hatások is erősítették. Édesapja korai halála miatt a város ösztöndíjával felvételizett a magyar Királyi Iparművészeti Főiskolára. Kitüntetéssel diplomázott és elnyerte a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara ösztöndíját is.

Visszatért Szegedre. A miétre maga adta meg a választ: a hála és a hűség az őt támogató városhoz és az évszázados családi szülőhelyhez. Buday György, a szegedi egyetemi képzőművészeti lektora 1938-ban Angliába költözött. Az állás betöltésére Kopasz Mártát kérték fel, 1952-ben pedig már Vinkler László mester mellett adjunktusként tanít és dolgozik a Szegedi Tanárképző Főiskola rajz és művészeti tanszékén. Eszmeisége és kiállása miatt 1957-ben megfosztják állásától és általános iskolába helyezik. Innen kerül 1963-ban Tápai Antal szobrászművész meghívására a szegedi Tömörkény István Gimnáziumban induló képző- és iparművészeti tagozat rajz szakcsoportja élére.

Ebben az időben bontakozik ki teljességgel a metszeteire olyan jellemző légies könnyedség, a csipkeszerű kimunkálás. A bravúros rajztudással megformált elegáns alakjaiból olyan könnyedség, szépség és erő árad, amelyek feledhetetlenek a szemlélők számára. Minden lapján az antikvitas

Bakacsi Lajos, CAD, Op. 193 (2011), 95×60

Kopasz Márta linómetszete, X3, 110×90

a bensőbből áradó szegediségével. A Múzsák sorozatának 12 bravúros lapján teljeseedik ki, összegezve művészetének minden csillogását. Ugyanakkor ezeken a lapokon is megjelenik a Dömötör-torony, a Fogadalmi templom, az öt befogadó Egyetem és a rektorok, valamint a hűség másik jelképe, a Tisza is.

Lakása ajtaja a szegedi művészek, a tisztelők és barátai előtt nyitva állt. Ötven évvel ezelőtt Ő alapította meg és évtizedeken át vezette is a szegedi KBK csoportot, és maradt annak örökös tiszteletbeli elnöke. 1960 és 1996 között 36 jelentős nemzetközi kiállításon és tárlaton vett részt. Publikációi hazai és neves külföldi lapokban jelentek meg. Számos díj és elismerés tulajdonosa. A Tanárképző Főiskola címzetes főiskolai tanári címmel ismerte el munkásságát. A Széchenyi István által megnyitott sorban Szeged város 1997-ben díszpolgárává fogadta.

A művésznő 99. születésnapját a Polgármesteri Hivatal, a Móra Ferenc múzeum, a Somogyi könyvtár, valamint barátai és tisztelői tulajdonában lévő festményeiből, képgrafikáiból és ex libriseiből válogatott 99 művének kiállításával köszöntötték a szegedi Somogyi könyvtárban.

A gyász mellett e nagy ívű festő- és grafikusművészi pálya kimagaslóan gazdag alkotásainak megőrzése és továbbadásának súlya nehezedik ránk.

Kopasz Márta linómetszete, X3 (1972), 190×90

Zenei József

KIRÁLY ZOLTÁN

Ez év április 4-én elhunyt Király Zoltán költő, műfordító, aki 1985-től volt egyesületünk tagja. Rövidesen nagyszámú ex librist készítettet, s kedves feleségével, Király Ágival intenzíven bekapcsolódott közösségi életünkbe. Első cikke is 1985-ben jelent meg Zdravko Zahariev bolgár grafikusművész kiállításáról a Kisgrafikában. Egyre gazdagodó és sokrétű szakirodalmi munkássága is hozzájárult ahhoz, hogy 1995-től lapunk szerkesztőbizottságának tagja, majd 2001-től 2004-ig főszerkesztője. Egyéb elfoglaltságai miatt nem vállalhatta tovább ezt a megbízatást, ám mint szerkesztő – a korrek-túrától a legkülönbözőbb tárgyú cikkek írásáig – valójában folytatta azt. Számos kiállítást rendezett (többek között – mint kulturális attasé – Bulgáriában is) és nyitott meg. Emlékét meg-örizzük.

A. A.

AZ ÉLŐ MOSOLY

Király Zoltán halálára

Porhüvelyünk, ez a természet rendje, az enyészete lesz. Ám kőnél tartósabban – sőt örökre – megmarad az a megnevezhetetlen, lényünkhöz tartozó valami, ami dacolván a századokkal, magába zárja, ha kell, az emlékezet számára megjeleníteni igazi valónkat.

Király Zoltán (1933-2011), meghalt íróbarátunk esetében ez a testi valónál is biztosabb értékjelző, a *mosoly*.

A mosoly, amely nem csupán a telet és nyarat, a család meg-hitt pillanatait, az írótsak tündérkedő borozását és a kisgrafika barátainak – tenyerünkben elfér a világ – szenvedélyes össze-

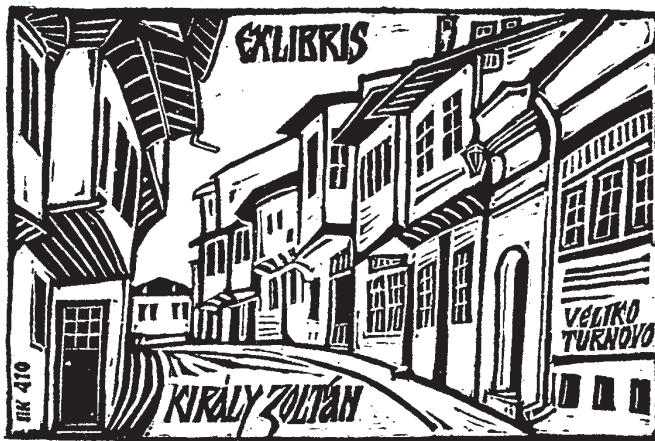
jöveleteit világította át, hanem magában foglalta egy tevékeny, mindig a közösségért dolgozó – szolgáló – ember teljes életét is.

Ez a mosoly – akár a derűs bölcsesség jeleként, akár az életöröm megnyilvánulásaként – teremtőerő és véderő volt egyszerre. Beragyogta a nyelvet, kedéllyel ölelte körül a bolgár kultúrát, megszépítette a szófiai tartózkodás napjait, éveit – barátunk a bolgár fővárosban a magyar kultúrát népszerűsítette –, s nem utolsósorban fényt adott a verseknek.

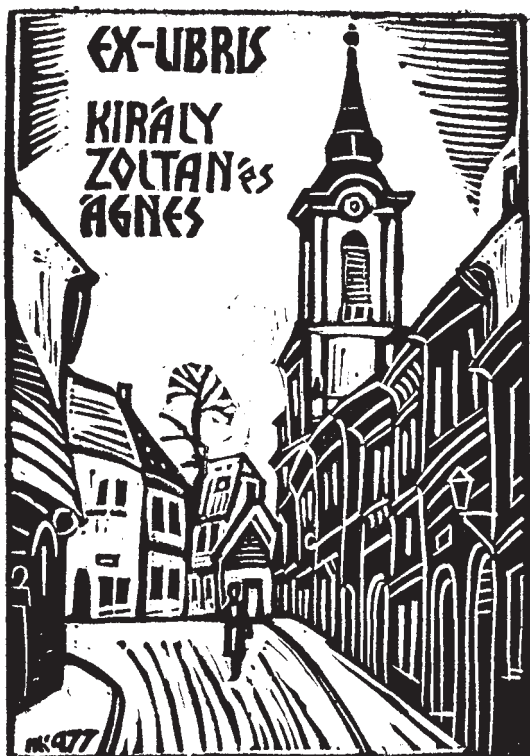
Vagyis igazában – igazságkereső szenvedélyében – megerősítette a költőt.

Ha nincs ez a mosoly, Isten ragyog ki így az Írásból, az 1956-os magyar forradalom bukását követő megtorlás, amely Király Zoltánra is sötétséget omlasztott, elviselhetetlenebb lett volna. Ha nincs ez a mosoly, a börtönlét megszenvedésével egyúttal a magyar irodalomból is kitagadott költő nem tudott volna talpra állni.

Nagy László, az igaz barát, a költészetében is erkölcsként világító fákllya nyújtott segítő kezét a „lenyakazottnak”, mond-

Pencho Kulekov (bolgár) linómetszete, X3, Op. 410, 62×95

Pencho Kulekov (bolgár) linómetszete, X3, Op. 977, 100×70

ván a bolgár irodalom van olyan színes terep, amelyen az újratemető műfordító nyugodtan gazdálkodhat.

És Király Zoltán belevetette magát – a mosoly turbina-erejével – a bolgár irodalomba. Megsimogatta az idegen nyelvet – a műfordítás egyben hódítás is –, hogy ízében, zamatában magyarrá váljék. Tehát kultúrát is közvetített ez az *aktív mosoly*.

A műfordítói életmű – könyvek garmada örzi ezt a teremtő mosolyt – többek között a Cirill és Metód érdemrenddel (1976), az 1300 éves Bulgáriáért kitüntetéssel (1981), a Madarai lovagi érdemrenddel (1994) és a Nagy László-emlékplakettel (2000) jutalmaztatott.

Angyal kürtjén szól a vers, mintha egyáltalán visszaperelhető volna valami is az elveszett időből. S *A tavirózsa meséje*, mert utódainkban élünk tovább, Király Leventének, Botondnak és Emesének van ajánlva. Mosolygó sugárással: „hatalom a hű szeretet”.

Hogyan is mondja egy fiatalkori verse, *A nyár tüze?* „Piros parázon süt a nyár, / búzaszemet, kökényt, vadalmát, / tarló perzsel s terít alád / nyárrilatú zizegő szalmát, / kasza elé a rendeket, / gyümölcsöket kosár fölébe, / és érleli a szívedet / bölcs mosolyú halál ölébe.”

Fájdalom, a két bölcs mosoly most találkozott.

Király Zoltán, Zolikám, a Magyar Írószövetség nevében búcsúztatlak.

Mosolyod, mert *élő* mosoly, éljen tovább!

Szakolczay Lajos

V. Tóth Kornélia
**BESZÉDES EX LIBRISEK:
 A KULTÚRA NEMZETKÖZI HÍRNÖKEI¹**
 2. RÉSZ

Híres magyar grafikusok a Minajev-gyűjteményben

A Minajev-gyűjteményben összesen 80, nemzetközileg elismert magyar grafikus ex librisei szerepelnek, köztük a legnagyobb példányszámban: Fery Antal, Drahos István, Stettner Béla, Bordás Ferenc, Kertes-Kollmann Jenő, Menyhárt József, Nagy László Lázár, Takács Dezső, Nagy Arisztid² stb. alkotásai.

A világhírű *Fery Antal* (1908–1994) ex libriseire a klasszicizáló, realista stílus jellemző. Jórészt fametszeteket készített, szaldúc technikával. Könyvjegyei ikonográfiáját, tematikáját éppúgy jellemzi a természeti értékek, fák, virágok, ill. állatok (N19/68) ábrázolása, mint a műemlékek bemutatása, a híres emberekről készített portrék (Gutenberg profilja, N19/42), in memoriam és hommage lapok, újévi, karácsonyi, húsvéti üdvözlők. Az egyéni megrendelők közt többek között Galambos Ferenc, Réthy István, Petrikovits László, Semsey Andor, Szigeti István nevét találjuk. Több ipse fecit (azaz saját névre szóló) lapot is készített, ezek közt kiemelném a 60. születésnapjáról megemlékező, saját portróját ábrázoló: „*Hatvan éves lettem én... Ifjúságom kezdetén. Fery Antal, 1968*” (N19/76). A szöveg felidézi József Attila „Harminckét éves lettem én...” kezdetű, Születésnapomra c. versét. Magánszemélyek mellett gyakran készített könyvjegyeket közművelődési intézmények, pl. könyvtárak számára is (Bocskai István Gimnázium, N19/74).

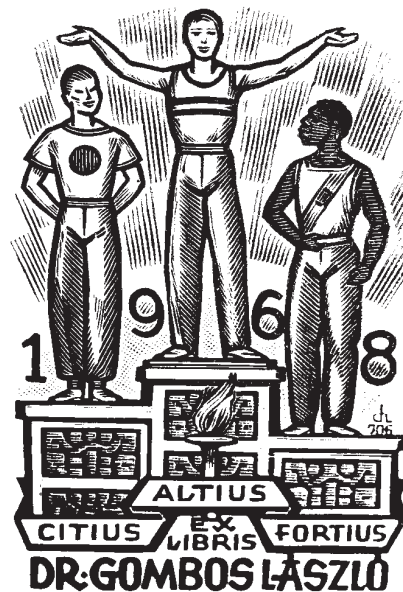
Fery Antal fametszete, X2

A közel ezer ex librist és alkalmi grafikát készítő *Drahos István* (1895–1968) grafikus a csereforgalom révén nagy nemzetközi elismertségre tett szert. Témavilágát a könyvek, a történelmi jelenetek, a népi motívumok megjelenítése mellett a szerelem, az erotika jellemzik, de nem hiányoznak a gúnyos hangvételű, ironikus ábrák sem. A Minajev-gyűjteményben szereplő ex librisei közül kiemelném a Réthy István (a KBK egykori titkára) nevére készítettet, pl. a KBK szekérét húzó ábráját (N38/44), ill. a „Kedvenceim” feliratú könyvjegyet (N21/28, N 38/45). A Gombos László jászberényi bíró számára az 1968-as mexikói olimpiai évre alkotott ex librisen dobogókon álló sportolók láthatók, olimpiai lánggal, az olimpiai jelszóval: *Altius, citius, fortius!* (Gyorsabban, magasabbra, erősebben!, N21/60). Drahos István az ismertebb külföldi gyűjtők közül jó barátságba került a világhírű olasz építészmérnök Gianni Manteróval. Egyik nevére készített lapján szerenádot ábrázoló jelenet látható (N21/20).

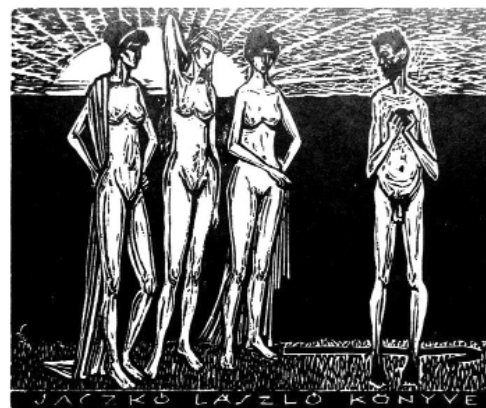
Stettner Béla (1928–1984) grafikus, szobrász, 1959–1984 közt a Kisgrafika Barátok Köre művészeti vezetője többség-

Drahos István fametszete, X2

ben fa- és linómetszeteket alkotott. Saját bevallása szerint „művészi grafikájának vázlatává, folyamat tanulmányává vált az ex libris”.³ Mondanivalóját gyakran expresszív stílusjegyekkel jelenítette meg. Különös, megnyújtott testű, aszkétikus figuráival, vonalas kompozícióival sokoldalú érzelmi hatást tud kifejezni. Életképszerű helyzetek (pl. strandon fekvő, napozó, olvasó alakok: N22/94, N38/94, N22/97, N22/102) megjelenítése mellett számos kisgrafikát készített nevezetes eseményekhez kapcsolódóan. A régmúlt történelmébe vezet vissza a görög mitológia hírhedtté vált jelenete: Párizs a három – a legszebbnek járó aranyalmáért – vetekedő istennővel, Héra, Aphrodité és Pallasz Athéné alakjával (N22/96 és N38/91, Jaczko László nevére). Portréi közül kiemelkedik Ady Endre ábrázolása (N22/93), Semsey Andor profilképe (N22/77).

Stettner Béla linómetszete, X3

Bordás Ferenc (1911–1982) népi realista festő- és grafikusművész a Minajev-gyűjteményben szereplő 46 kisgrafikájából 11 saját maga, ill. családja számára készült. Az általa teremtett képi világban a szürrealisztikus (időnként expresszionista) vonások ötvöződnek egyfajta sajátosan dekoratív, meszeszerű, idealizált látásmóddal, finom vonalvezetéssel. A motívumkincs gyakran ismétlődő elemei: madár- és virágábrázolások, csendéletek, portrék. A női portrék közül legszebbek a gyümölcstálszerű kalapot ábrázolóak (N11/70, N 11/78). Eva Fausz Legier nevére Csokonai „A tihanyi ekhóhoz” c. versét idéző ex musicis, azaz zenei lapot alkotott („Oh, Tihannak riadó leánya!”, N11/75). German Ratner ex librise egyúttal a XIII. nemzetközi ex libris kongresszusra készült alkalmi lap, Budapest nevezetességeivel, hídjaival, műemlékeivel (N11/74).

Bordás Ferenc fametszete, X2

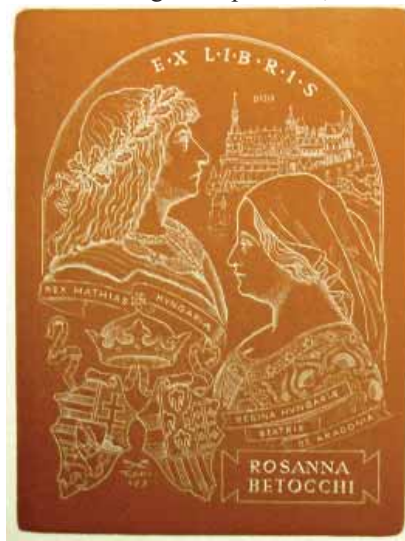
Menyhárt József (1901–1976) „Debrecen krónikása”, számtalan, a város utcáit, tereit megjelenítő művet készített. Grafikáinak szinkultúrája a fény-árnyék gazdag átmenetén alapul, mellyel plasztikus hatást keltve mozgalmassá, drámai kompozíciókat hozott létre. Galambos Ferenc, Réthy István, Szigeti István, Tompos Ernő tartoztak a gyakori megrendelői közé. Különleges, népies-realista világot elevenít meg Réthy István számára készített újságlapjai, a szerencsét, bőséget jelképező motívumokkal. Ezekből két példa: az 1938-ban, még békeévben alkotott kisgrafikán parasztlád látható kaszával, korszóval, gyümölcskosárral, mézeskalácsszívvel (N 22/51). A már háborús évben, az antiszemitizmus fokozódása idején, 1939-ben készített újságlapon szögesdrót mögött, könyvekből összerakott építményben ülő alak látható, felette a békevágyat kifejező galambokkal (N22/49).

Nagy László Lázár (1935–) ceglédi grafikus ars poetikája: „Gondolkodva élni és alkotni mások és magam öröme.”²⁴ In memoriam lapjai közül kiemelném a Bartók Béla nevére szólókat (N11/13,14) – Bartók portréjával, ill. karmesterrel, az Alföldön gémeskúttal. A Beethoven nevére készült lap arcképével állít emléket a zeneszerzőnek (N11/15). Semsey Andor, Maczelka Tibor, Reisinger Jenő, Zackár József mellett Nagy László saját maga számára készített a legtöbb könyvjegyet. Ezek közül az egyik legsikerültebb az egyiptomi írnok szobrát felidéző (N38/13).

Menyhárt József fametszete, X2

Tempinszky István (1907–1979) térképész, alezredes és grafikusművész. „Művészeti tevékenysége igen változatos volt. Mint térképész, művész volt a javából, de mint művész sem tudott hűtlen lenni a térképészethez.”²⁵ Rézmetszetű alkotásai amellet, hogy mértani szerkesztettségű kompozíciók, dekorativitásukkal tűnnek ki. Gyakori témája a vár-ábrázolás, az udvari élet, a katonaság, a harc megjelenítése (N30/2, N3/5, N11/47) – ez a témája Semsey Andor, Semsey Ágnes és L. M. Zsitomirszkij ex librisének is. Számos portré ex librist készített, a Minajev-anyagban a Rosanna Betocchi részére készített könyvjegyen pl. Mátyás és Beatrix profilja szerepel címerrel, a Budai Várral

Tempinszky István rézmetszete, C2

(N38/21). Különleges Tempinszky szignója: a TEMPI szóval jegyzi lapjait, mely mellé a katonai múltjára utalásul két keresztbe tett kardot ves.

Takács Dezső linómetszete, X3

Takács Dezső (1933–) pécsi grafikus kedvelt motívumai a könyv, a művészi létforma attribútumai, ill. Pécs város épületei, nevezetességei. A Minajev-gyűjteményben 17 ex librise szerepel. Ipse fecit lapokat készített a pécsi székesegyházzal, festőpalettával (N28/27, 28). Galambos Ferenc és

Eördögh István számára a nevükre utaló ábrájú, ún. beszélő ex librist alkotott, galambbal (N11/9), ill. talicskát toló ördöggel (N11/10). Jandó Jenő (1952–) Kossuth-díjas zongoraművész ex librisén a zongora és a violinkulcs utal a megrendelő foglalkozására (N28/17).

Diskay Lenke (1924–1980) grafikustól – akinek ex libriseiből az Országos Széchényi Könyvtár több ezres hagyatékot őriz, több száz külön opuszszámú ex librisrel⁶ – a moszkvai gyűjteményben mindössze hét grafika fordul elő, a magyar gyűjtők közül Semsey Andor (N8/5), Brück Vilmos (N3/22, N38/68) és Reisinger Jenő (N4/7), a külföldiek közül Kalju Leib (N5/4) és Klaus Rödel (N33/2) nevére. Ezen alkotások kitűnnek a zömében fekete-fehér nyomatok közül hangulatos, változatos színkezelésükkel (sárga, sötétbarna, arany stb.), népies témavilágukkal.

Diskay Lenke fametszete, X1

Nagy László Lázár fametszete, X2

László Gyula (1910–1998) régészprofesszor mint grafikus mutatkozik be Mátyás Vilmos nevére készített, nőalakot galambbal ábrázoló, népies stílusú könyvjeggyel (N26/8). A neves professzor így vall e tevékenységéről: „Magam nem művelem ezt a műfajt, csak barátságból csinálok egyet-egyet”⁷.

A Minajev-gyűjtemény hungarikáinak bemutatását egy kiemelkedően szép könyvjeggyel zárom, Nagy Árpád (1894–1959) grafikus fény-árnyék hatások révén szinte festményszerű ex librisével, a cipőjét kötő balerina alakjával (Carbonara nevére, N22/59). A kép, mely felidézi a francia Edgar Degas (1834–1917) ilyen témájú alkotásait, a lány, atmoszférikus hatásokkal, az elmosódott kontúrokkal az impresszionisták stílusához áll közel.

László Gyula kliséje, P1

Nagy Árpád fametszete, X2

Konklúzió

A Rudomino Könyvtárban talált hungarika ex librisek nemcsak a hazai, hanem a külföldi ex libris kutatások számára is jelentőséggel bírnak, új adatokkal szolgálnak. E kisgrafikák, a kultúra e nemzetközi követői – a művészet világnyelvén megszólalva – nemcsak a magyar grafikaéletről, a művészekről, hanem az ex librisek készítettőiről, a megrendelőkről is hírt visznek a világ minden tájára: „...a jó ex libris nemcsak jó grafika, hanem a lap tulajdonosának egyéniségéről, foglalkozásáról, kedvteléseiről is vall, az egyéniséget közvetlen, vagy közvetett eszközökkel, realitásokkal vagy szimbólumokkal, egyszerűen vagy áttételesen úgy ragadja meg, hogy a perszónifikáció egyedi és utánozhatatlan legyen. A jó ex libris Janus-arcú műalkotás: a tulajdonos és a művész legbelsőbb énjét egyaránt a világ elé tárja...”⁸ A múltat a jelennel összekötve, határainkon is átívelve üzen a jövőnek.

¹ A tanulmány a 2010. december 10-én a „Közép-Európa a változó időben” c. konferencián, az ELTE-n elhangzott előadás szerkesztett, kissé bővített változata.

² Fery Antal (107), Drahos István (90), Stettner Béla (58), Bordás Ferenc (46), Kertes-Kollmann Jenő (40), Menyhart József (31), Nagy László Lázár (26), Takács Dezső (17), Nagy Arisztid (13)

³ A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület jubileumi évkönyve 1959–2009. (Budapest, 2009), 44. p.

⁴ Nagy László Lázár, http://www.ndr.hu/keljfellaci/muv_nll.html

⁵ Galambos Ferenc: Tempinszky István, In. A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület jubileumi évkönyve, 1959–2009. (Budapest, 2009), 48. p.

⁶ Diskay Lenke ex librisei és kisgrafikái; szerk. Lenkey István, Petőfi Emlékkönyvtár, Kisgrafikai füzetek 1. Debrecen, 1981. A Diskay Lenke hagyatékából 2009 folyamán rendezett kiállítás anyaga virtuális formában jelenleg is megtekinthető az OSZK honlapján (www.oszk.hu).

⁷ Arató Antal: A barátság jegyében, In. Kisgrafika 1993/2. szám, 9. p.

⁸ Galambos Ferenc: Drahos István, In. A Kisgrafika Barátok Köre jubileumi évkönyve, 1959–1969 (szerk. Galambos Ferenc, Budapest, 1969), 50. p.

A GRAFIKA GYÖNGYSZEMEI A XX. SZÁZAD ÁTTEKINTÉSE

A KBK szegedi csoportja ötven évvel ezelőtt, 1961-ben kezdte meg munkáját Kopasz Márta grafikus vezetésével. Erre az évfordulóra emlékezve a 2011. május 20-21-én tartott Országos Találkozóhoz kapcsolódva két helyszínen rangos kiállításon mutatták be a szegedi kisgrafika megteremtőinek munkásságát, s a mai folytatást és a gyűjtők tevékenységét. A kiállítás anyaga átfogja a XX. századot. Felvonultatja mindazokat az alkotókat, akik Szeged grafikai kultúrájáért sokat tettek és híret vittek a város gazdag művészeti életének.

A KASS GALÉRIA kiállításán tíz olyan alkotó munkáiban gyönyörködhetnek a látogatók, akik a múlt század első felében már meghatározó egyéniségei voltak a város grafikai életének és alkotói pályájuk csaknem kitölti a század második felét is. A megkezdett munkát napjainkban folytató művészek, tizenhárom bizonyítják, hogy az Európa-hírű neves elődöknek méltó utódaik, akik hűen képviselik a szegedi grafikát szerte a világban.

Négy, neves szegedi gyűjtő gyűjteményének jeles darabjait is megismerhetjük a Galériában. E négy gyűjtő közül dr. Pálóczi Sándor és dr. Némegy Gyula a XIX. és XX. század fordulóján kezdte el az ex libris gyűjtést. Bemutatott anyagukban jól végig követhetjük a hazai ex libris kibontakozását, fejlődését és azt a kapcsolatteremtést, mely az 1903-ban rendezett első országos kiállítással vette kezdetét és a negyvenes évekre oly módon teljesedett ki, hogy Szegeden önálló kiállítást is rendezhettek. Déry Ilona és dr. Lustig István a harmincas években kapcsolódtak be a gyűjtők nagy családjába, amikor a városban élő, eleven grafikus csoport működött és segítette a gyűjtők munkáját.

A SOMOGYI KÖNYVTÁR már több alkalommal adott helyet ex libris és kisgrafika kiállításnak. A szegedi csoportnak is e könyvtár az otthona. Az évfordulóra a könyvtár munkatársai „A KBK Szegedi Csoportjának alkotói és gyűjtői a Somogyi Könyvtár dokumentumai tükrében” címmel rendeztek kiállítást. Katalógusok, grafikák, évkönyvek, és dr. Krier Rudolf nemzetközi levelezéséből adnak ízelítőt. Jól válogatott, szépen rendezett kiállítás szinte kedvcsináló a grafikai kultúra eme ágának felfedezésére.

A könyvtár első emeletén a falakon és a fekvő tárlókban 550 grafikai lapban gyönyörködhet a látogató. 27 művész – Budapesttől Pécsen át Kolozsvárig, Szlovéniáig stb. – alkotása kelti fel a figyelmet a mai hazai és nemzetközi grafikus világ munkáira. 35 gyűjtő hozta el nevére készült lapjainak legszebb darabjait, kiegészítve gyűjteményének egy-egy értékesebb lapjával. Megismerkedhetnek a látogatók olyan gyűjtők lapjaival is, akik az előző század neves és meghatározó gyűjtői voltak, akik sokat tettek a hazai ex libris kultúra terjesztéséért: Galambos Ferenc, Kertész Dénes, Kovács József, dr. Semsey Andor, Szentesi Flórián stb. – A művészek közül Fery Antal családi vonatkozású lapjait emeljük ki.

Mindkét kiállítást Tandy Lajos, a Szeged folyóirat főszerkesztője nyitotta meg. Bevezető szavaiban hangsúlyozta, hogy az ex libris és kisgrafika kapcsolatteremtő a művész és a gyűjtő között. Szólt arról, hogy e demokratikus műfajú alkotások a szellem szabadságát bizonyítják, amikor alkotó és gyűjtő egymásra talál s közösen gondolkodik egy témáról. Megemlítette, hogy a kisgrafika gyűjtésnek generációkat összekötő ereje van,

mely képes egy évszázadot is átfogni, mint a Kass Galériában láthatjuk.

Köszönet illeti a kiállítás rendezőit: Rácz Máriát és Bakacsi Lajost. A szépen paszpartúzott és ízlésesen elrendezett táblók mellett olvasható ismertetések az érdeklődőket segítik és elviszik az ex libris és kisgrafika tenyérnyi csodálatos világába.

Lenkey István

TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉS

2011. május 21-én Szegeden az ötévente esedékes tisztújító közgyűlés megtartására került sor, összevonva a szegedi KBK csoport 50 éves ünnepségeivel. A közgyűlésen csak 31 fő vett részt, egy félóra múlva azonban az előírásoknak megfelelően a közgyűlés elkezdődhetett. Levezető elnök nem lévén, Palásthy Lajos vállalta ezt is fel. Jegyzőkönyvvezetőnek dr. Lenkey István, jegyzőkönyv hitelesítőkné Imre Lajos és Varga Edit lettek felkérve. Tárgysorozat a meghirdetettnek megfelelően:

- Titkári beszámoló az elmúlt 5 évről.
- A héttagú intézőbizottság lemondása az alapszabály szerint.
- Az új intézőbizottság megválasztása.
- Egyéb javaslatok, indítványok.

Bakacsi Lajos grafikája, CAD, Op. 192 (2011), 85×85

A titkári beszámoló a 2006-2010 évről

Az előző tisztújító közgyűlést 2006. január 28-án tartottuk meg, és ötévenként kell az egyesület alapszabálya szerint ezt megtartani.

Az elmúlt 5 év eseményei:

2006. április 17-én elhunyt Szij Rezső művészettörténész. Lapunkban Ürmös Péter írt róla megemlékezést.

2006-ban megjelent Fery Antal élete, alkotásjegyzéke c. kiadvány, Fery Vera és Soós Imre gondozásában.

2006-ban Svájcban, Nyonban került megrendezésre a XXXI. nemzetközi exlibris kongresszus.

2006-ban elhunyt Müller Árpád, a kiváló grafikus és festőművész.

2006 júniusában elhunyt az ausztriai Linzben élő Petz házaspár, sokan ismertük és szerettük őket.

Nagy László Lázár fametszete, X2, Op. 696 (2011), 85×60

Ugyancsak 2006 év vesztesége volt a szombathelyen élő Pittmann László halála, aki 1972-től volt egyesületünk aktív tagja.

2006-ban elkészült Kopasz Márta grafikai alkotásjegyzéke, Rácz Mária és Bakacsi Lajos szerkesztésében.

2007-ben 82 éves korában elhunyt Máriássy Mihályné ajkai gyűjtő.

2007-ben elkészült Szilágyi Imre (Debrecen) alkotásjegyzéke. Összeállította Csernát Gábor.

2008. február 26-án elhunyt Andruskó Károly zentai grafikus. Kiállítás az Iparművészeti Múzeumban „Értékmentő szenedély” címmel, 2008. január 21. és április 20. között.

2008. február 8-án elhunyt Meskó Anna gyulai grafikus, aki férjével, Póka Györggyel együtt készítette jellegzetes grafikáit.

2008. szeptember 8-án Rácz Győző putnoki tagunk távozott az élők sorából.

Ugyancsak a 2008-as év eseménye, hogy megjelent Várkonyi Károly debreceni grafikus életéről szóló könyv. Összeállította a művész fia, Várkonyi Zsolt.

2008 októberében Pekingben volt a XXXII. ex libris kongresszus.

2008. október 3-án elhunyt Oltvai Ferencné Simon Klára szegedi tagtársunk.

2008-ban a 10 évnél régebbi külföldi folyóiratanyagunkat az Iparművészeti Múzeum könyvtárának adtuk át.

2008-as év eseménye még az internetes honlapunk megindulása www.kisgrafika.hu címen.

2009. április 18-án a Józsefvárosi Galériában megtartottuk a KBK egyesület fennállásának 50. évfordulóját. Ez alkalommal jubileumi évkönyv és grafikai mappa is kiadásra került.

2009-ben Debrecenben Keresi Ferenc nemzetközi ex libris kiállítást szervezett.

2009 augusztus 1-jén meghalt az eredetileg szegedi tagunk, Rostáné Pap Piroška.

2010. március 29-én elhunyt Kass János grafikusművész.

2010. augusztus 24-29 között rendezték meg Isztambulban a XXXIII. nemzetközi exlibris kongresszust.

2010 őszén Ürmös Péter meghívást kapott Finnországba, ahol ismertette a hazai ex libris készítés és gyűjtés helyzetét.

Elhunyt a hajdúböszörményi csoportunk lelkes szervezője, kiállítások létrehozója, Csernát Gábor.

2010 nyarán Vasné Tóth Kornélia a moszkvai könyvtárban hivatalos kiküldetés keretében tanulmányozhatta az ott lévő magyar vonatkozású ex libriseket. Erről lapunkban is beszámolt.

2010. június 4-én 84 éves korában elhunyt Körösi Lajos budapesti gyűjtőtagunk.

2010. augusztus végén baleset áldozata lett Rónaky Edit, akinek több írása is megjelent folyóiratunkban.

Ugyancsak ez év eseménye, hogy König Róbert M.S.-mester díjat kapott, Nagy László Lázár pedig Cegléd város díszpolgára lett.

2011. március 5-én elhunyt Kopasz Márta szegedi grafikus, legidősebb tagunk, 100 éves korában.

Bakacs Lajos grafikája, CAD, Op. 194 (2011), 90×70

König Róbert felesége Lelkes Mária hosszú és súlyos betegség után 2011. február 13-án elhunyt. Több írását is közöltük a Kisgrafikában. Megjelent a Tartalommutató 2006-2010, mely ismét Lenkey István munkája.

2011. április 4-én elhunyt a Kisgrafika szerkesztőbizottságának tagja, Király Zoltán.

Bár számos tagunk elhunytáról emlékeztem meg, egyesületünk létszáma mégsem csökkent, sőt kismértékben még növekedett is, mert minden évben vannak új belépő tagjaink. Így a létszámunk, a jogi tagok – pl. könyvtárak – figyelembevételével, valamint külföldi tagjaink beszámításával kb. 150-re tehető. Az új belépők is egyre inkább a fiatalabb korosztályból kerülnek ki.

Támogatások: A Nemzeti Civil Alapprogramtól minden évben 100.000 forint vissza nem térítendő támogatást kaptunk. Ezeket az összegeket elsősorban a folyóiratunk kiadására fordítottuk, mint költségvetésünk legnagyobb tételt jelentő ráfordítása. Erre az évre 60.000 Ft támogatás már bizonyos. A Nemzeti Kulturális alap a pályázatunkat elutasította, pedig e találkozóra szeretnénk volna támogatást nyerni. Folyamatban van Szegeden egy helyi pályázat, ugyanerre a rendezvényre.

Az egyesület anyagi helyzete általában stabil. Igaz, hogy 2005 óta a tagdíjat 1500 Ft-ról 2000 Ft-ra kellett emelnünk,

főleg a postaköltségek évről évre történő emelkedése miatt. A 2005-ben meglévő 1 millió 500 ezer forintos lekötött betétünket az 50 éves évforduló miatti többletköltségek miatt 2009-ben 250 ezer forinttal csökkenteni kellett, s most is a többletkiadások miatt várhatóan esetleg el kell venni a lekötött betétből. Ez azt jelenti, hogy a tartalékainkat éljük fel.

Folyóiratunkat általában határidőre, negyedévről negyedévre a már ismert és megszokott minőségben meg tudjuk jelentetni. A tagjaink a lapunkon kívül az ötvenéves évfordulóra jubileumi kiadványt és grafikai mappát, most szintén szép kiadványt kapnak. Néhány adat a legutolsó évről:

Kamatbevételeink voltak:	47.872 Ft
Bevételeink a tagdíjakból és adományokból:	295.640 Ft
Bankköltség:	27.120 Ft
A bank postaköltsége:	880 Ft
Egyéb banki díjak:	1.804 Ft
Postaköltségek:	87.260 Ft
Lap tördelése: 4×15.000	60.000 Ft
Nyomda: 4×37.500	150.000 Ft
Honlappal kapcsolatos költségek:	52.370 Ft
Kiseb kiadások: nyomtatványok, boríték:	17.938 Ft

Az idei év kiadásait a Tartalommutató elkészítése is növeli.

Ez évben, októberben nagyobb létszámú finn gyűjtő és művészcsoporthoz látogat hazánkba.

A jövő feladatai közé tartozik változatlanul, főleg tanár tagjaink aktív közreműködésével a taglétszámunk fiatalokkal való bővítése. Fontos még az internetes honlap friss hírekkel, információkkal való folyamatos feltöltése. Ki kell bővíteni a pályázati írásban a tagjaink bevonását, mert egyre inkább csak elektronikusan lehet pályázni. Az információáramlást fel kell gyorsítani, sok esetben nem tudunk pályázati lehetőségről, kiállításról, mert sem postai úton, sem e-mailben nem érkezik hír ezekről.

Megköszönjük a szegedieknek ezt a szép és komoly kiállítást a két helyszínen, a mintaszerű szervezést és a közreműködők áldozatos munkáját.

Kérem a beszámoló elfogadását.

A beszámolóhoz hozzászólt König Róbert, aki javasolta, hogy az elhunyt tagjainkra néma felállással emlékezzünk meg.

RÁCZ MÁRIA a számszaki beszámolót hiányolta, visszamenőleg az öt évre. Jó lenne, ha a tagok a közgyűlés előtt írásban megkapnák.

Dr. Miseta Mária a lekötött betétben lévő összegről, illetve a betét felbontásának okairól kérdezett.

Kundermann Jenő javasolta, hogy a fenti problémák megelőzésére minden évben a lapunk első számában jelenjen meg a pénzügyi elszámolás.

Palásthy Lajos titkár egyetértett a pénzügyi helyzetünk nagyobb nyilvánosságra hozatalával. A lekötött betétet a 2009. évi 50 éves ünnepségek miatt kellett 250 000 forinttal csökkenteni.

A beszámolót és a válaszokat egy fő kivételével a tagság elfogadta.

Ezután a jelölőbizottság, melynek tagjai Kundermann Jenő, László Anna és dr. Mayer József volt, az alábbi személyeket javasolta az egyesület élére: elnök dr. habil, DLA König Róbert, titkár Palásthy Lajos, és a többi intézőbizottsági tagnak dr. Lenkey Istvánt, dr. Mayer Józsefet, RÁCZ MÁRIÁT, ÜRMÖS PÉTERT, Vasné Tóth Kornéliát. A név szerinti szavazás során kézfeltartással egyhangúlag megválasztották a jelölteket.

König Róbert elmondta, hogy 25 éve tagja az egyesületnek és a továbbiakban is fontosnak tartja a kisgrafika ügyét. A szegedi csoport az idei rendezvényért elismerést érdemel.

Kundermann Jenő a választás eredményét ismertetve, minden jót kívánt az egyesület vezetőségének.

Javaslatok:

Kundermann Jenő javasolja, hogy a pénzügyi beszámoló egy számvizsgáló bizottság bevonásával jelenjen meg.

Rác Mária kéri, hogy a budapesti rendezvényekről időben kapjanak értesítést, mert részt szeretnének venni ezeken. Valamint annak megállapítását, hogy mennyi országos találkozót volt az elmúlt évtizedekben, mert úgy véli, ez fontos egy közösség életében.

Ezután a közgyűlés befejeződött.

HÍREK

Helyreigazítás

Előző számunk 8. oldalán tévesen került közlésre a gödöllői cserkész jamboree évszáma. Helyesen: 1933.

Dr. Soós Imre köszöntése

Egyesületünk nagyszámú érdeklődő (gyűjtők, művészek, barátok) jelenlétében köszöntötte dr. Soós Imrét 90. születésnapja alkalmából április 5-én, a Józsefvárosi Galériában. Titkárunk, Palásthy Lajos bevezető szavai után dr. Arató Antal méltatta az ünnepeltnek a közművelődés legkülönbözőbb területein már az 1940-es évek elejétől végzett sokoldalú tevékenységét, majd a 60-as évektől kezdődő képzőművészeti szakírói tevékenységét, amelynek 1967-től meghatározó részévé vált a kisgrafikai vonatkozású írások sokasága, majd lapunk szerkesztésében való aktív közreműködése. E mellett érdekes epizódokat idézett fel Soós dr. életéből. Munkásságának jellemzésére Márai Sándor *Füveskönyvéből* idézett: „Egyetlen elégtétel, igen, egyetlen kielégülés az életben: elvégezni azt a csendes, szakszerűen megmivelt munkát, amelyre hajlamaid és képességeid kijelöltek, nem menekülni e munka elől a hiú „szerep”-be, beérni azzal a megnyugvással, hogy munkád a lehetőségekig pontos volt, s talán használt is az embereknek. Ez a legtöbb, amit az élet adhat.”

Egyesületünk elnökének, König Róbert grafikusművésznak a gratulációja után dr. Lenkey István egy jóízű ormánsági kö-

Bakacsi Lajos grafikája, CAD, Op. 196 (2011), 55×130

szöntővel és Tompa Mihály *Öreg barátomhoz* című költeményéből felolvasott részletekkel lepte meg az ünnepeltet. Soós dr. meghatott szavakkal köszönte meg az alkalmi laudációkat, majd fiatalos lendülettel szólta munkásságának legfőbb területeiről, Van Goghhoz kapcsolódó nemzetközi tevékenységéről, a különböző közgyűjteményeknek adományozott dokumentumgyűjteményeiről, s arról, hogy ő nem gyűjti (cseréli) az ex librist, hanem csak tiszteli, szereti ezt a grafikai műfajt, ami persze lehetőséget teremt számára, hogy Van Gogh művészetét népszerűsítse, újra teremtsen.

És persze (Antalné Tari Zsuzsanna gyűjtőtársunknak köszönhetően) nem hiányzott az ünnepi torta, s utána – s a kocintások mellett – a személyes gratulációk sokasága sem.

(A A)

Kiállítás Dr. Soós Imre gyűjteményéből

Dr. Soós Imre Van Gogh festői életművének legismertebb hazai szakértője. Munkája során számos művészt ismert meg, sokuk készített a holland mester tiszteletére olyan műalkotást, amely később a nueneni Van Gogh Dokumentációs Központba került. Ezek egy része ex libris és emléklap, amelyekből Kerékgyártó László rendezett kamara-kiállítást az ünnepi köszöntő tiszteletére. A grafikák nagy része Soós Imre nevére készült, aki művészenként és laponként ismertette az ezekhez tartozó tudnivalókat.

Ötvenöt kisgrafika nyolc tablóra rendezve egy kisebb Van Gogh monográfia képanyagának is megfelelne, hiszen önarcképeitől kezdve a festményeinek adaptációjáig majd minden, rá jellemző motívum fellelhető a nyomatokon. A huszonkét alkotóból négyen külföldiek, így Leila Lehtiranta, Maria Elisa Leboroni, Alma Petz és A. Snelders. Szám szerint a legtöbb grafikát Köhegyi Gyula készítette. A tizenháromból kettő rézkarc, a többi fa- és linómetszet, köztük a legismertebb a cipőket, illetve bakancsokat ábrázoló, Katowicében díjnyertes alkotás. Stettner Béla öt lapjából három a holland mestert idézi, egy az 1981-es budapesti KBK találkozóra készült, az ötödik pedig Czimra Gyula emlékére készült, akinek a munkásságáról írta Soós Imre az első cikkét még a *Kisgrafikai Értesítő* 1967-es számában. König Róbert négy fametszetű lapjából három készült Soós Imre számára, kettőn Vincent portréja látható. Vincze László linómetszeteinél is ez az arány az arcképek vonatkozásában. Az utolsó tablón sorrendben Ürmös Péter, Bálványos Huba, Andruskó Károly, Horváth Hermína, Pásztor Csaba, Nagy László Lázár, Farkas József és Varga Edit egy-egy metszete látható.

Soós Imre ezt a válogatást az egyesületnek ajándékozta, így ismét egy szép anyaggal bővült a KBK archívuma.

(ÜP)

2011. április 1-jén „Irodalmi kalandozások az ex librisek világában” címmel nyílt kiállítás a Szabó Ervin Könyvtár Békásmegyeri Könyvtárában, a KBK archívumából. A tárlatot Vasné Tóth Kornélia, az OSZK tudományos munkatársa nyitotta meg.

Következzen a megnyitó szövegének tömörített kivonata:

Kedves Közönség! Tisztelt Megjelentek!

Szeretettel köszöntök mindenkit az „Irodalmi kalandozások az ex librisek világában” c. tárlat megnyitóján. A kiállítás – címében is jelzetten – az irodalom és a képzőművészet összefonódására, összetartozására fókuszál. A mai kor, a modernitás egyik velejárója a képiség, a vizualitás megnövekedett szerepe. A pictural turn, a képi fordulat összefügg a nyelvi fordulattal, a linguistic turnnel. A világ és a képek szöveggé váló leírhatósága, értelmezhetősége az irodalomtudományban és a képzőművészetben is előtérbe helyezte az írás és kép viszonyát, egyúttal az egyes tudományterületek összekapcsolódására, interdiszciplinaritására irányította a figyelmet. A képek formanyelve első megközelítésben adekvát információt hordoz, mindannyiunk számára könnyen értelmezhetően. Egy illusztráció, egy irodalmi mű nyomán készített alkotás esetén azonban

a kép diszkurzív viszonyba lép azzal a szöveggel, mely az ihlető forrása, s a kép jelentése a szöveg ismerete nélkül nem, ill. csak részlegesen fejthető meg. Az irodalmi mű címének vagy sorainak szerepeltetése elindíthat minket a helyes értelmezés útján, de ez számos esetben nem áll rendelkezésünkre. Ekkor marad a képi kontextus kitágítása.

Mindannyian tapasztalhatjuk, hogy a mély dolgok, jelentések gyakran kimondatlanul maradnak, azaz, József Attila szavaival „*fecseg a felszin, hallgat a mély*” (József Attila: Dunánál). Keresztury Dezsőt idézve: „*hogyan mondjam el a szót nem lelő zavarban, / hogyan mondjam el az életet, / hogyan mondjam el, ami elmondhatatlan?*” (Elmondhatatlan). Az irodalom és a képzőművészet ennek az elmondhatatlannak az elmondására, megjelenítésére tesz kísérletet.

A jelen tárlaton kiállított 19 tablón szereplő kb. 135 alkotás, a Kisgrafika Barátok Köre archívumából válogatott kisgrafikák többsége ex libris, de találhatunk köztük alkalmi és szabad grafikákat, ill. illusztrációkat is. Ezek alkotói közt kisgrafika életünk, az 1959 óta aktívan működő Kisgrafika Barátok Köre olyan jelentős, részben még élő, részben már elhunyt művészei szerepelnek, mint *Andruskó Károly, Baász Imre, Bagarus Zoltán, Bakacsi Lajos, Bordás Ferenc, Budai Tibor, Csiby Mihály, Dinnyés Ferenc, Drahos István, Fery Antal, Gács Mihály, Józsa János, Kékesi László, Keresztes Dóra, Kertes-Kollmann Jenő, Kopasz Márta, König Róbert, Köhegyi Gyula, Menyhárt József, Moskál Tibor, Müller Árpád, Nagy Arisztid, Nagy László Lázár, Perei Zoltán, Sajtos Gyula, Sós Zsigmond, Stettner Béla, Ürmös Péter, Varga Péter András, Várkonyi Károly, Vén Zoltán, Vince László és Xantus Géza*. A lapok közt technikájukat tekintve éppúgy találhatók fa- és linómetszetek, mint rézkarcok, vegyes technikájú alkotások és számítógépes grafikák. Az eltérő szemléletű és témájú képeket összekapcsolja az irodalomra, ismert íróinkra-költőinkre, ill. műveikre való reflektálás. Időutazást tehetünk, visszapillantunk irodalmi életünk nevesebb fordulópontjaira, tanúi lehetünk múlt és jelen, egyes személyek, korszakok, művek közti kapcsolódásoknak, realitás és fantasztikum keveredésének.

Világirodalmunk elhíresült hősei, alakjai közül a szélmalomok ellen harcoló Don Quijote látható kedvenc lován, a Rosinántén, Póka György ex librisén (graf. Peteris Upitis). A *bibliai motívumok* közül az *irgalmas szamaritanus* alakja Kékesi László lapján a követendő példát idézi, nem úgy, mint az engedetlen, a cethal gyomrában szenvedő, az *Úr parancsának ellenszegülő próféta, Jónás*, Perei Zoltán grafikáján. A *bibliai Jelenések könyve végétélete* elevenedik meg König Róbert Arató Antal számára készített könyvjegyein a démoni lovasok és az angyali harsonaszó bemutatásával. *Szent István legendáriumához* kapcsolható az országot Máriának felajánló államalapító királyunk alakja. Nemzeti ereklyénk, a Szent Jobb országlásának megörökítése is István királyt idézi. Mindkettő Fery Antal grafikája. A középkor Istenközpontú szemlélete, Istenkeresése kap képi megformálást a *madaraknak prédikáló, ill. az Úrnak hálát zengő Szent Ferenc* alakjában, Bordás Ferenc és Varga Péter András grafikáján.

Petőfi Sándor „Szeptember végén” c. versének elégikus hangulatát, a Szendrey Júlia számára szóló intelmet idézi Müller Árpád ex librise a sírok, fejfák közül kimagasodó Petőfi alakjának megjelenítésével: „*Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt, / Fejfámra sötét lobogóul akaszd, / Én feljövök érte a síri világból / Az éj közepén, s oda leviszem azt*”. A német felvilágosodás, a szentimentalizmus alapművét, *Goethe Wertherjét* a

szermes hölgyének kezét csókoló ifjú képével idézi fel Ürmös Péter grafikája. A magyar felvilágosodás, a rokokó világa elevenedik meg Köhegyi Gyula lapján *Csokonai „A Reményhez”* c. versének ismert részletével és a nárciszok képével: „*Kertem nárcisokkal / Végig ültetéd*”.

Várkonyi Károly grafikája *Petőfi Bordalának* soraival a szabadság féltő érzését szólaltatja meg: „*Szabadságunk, aki hozzád nyúl, / elbúcsúzhatik a világtul, / szívében vér s élet nem marad, / kiürítjük, mint e poharat*” (Bordal). *Tompa Mihály* ex librisén a költészetében is gyakori témaként szereplő *rabság* motívumát a megkötözött madarak képével fejezi ki Vén Zoltán grafikusművész. A Tapolcán született *Batsányi János* portréja mellett kufsteini rabságát is felidézi az egyik grafika, a börtön és a szabadon repkedő madarak szembeállításával, Ürmös Péter munkáján.

A *portré* ex librisek közül külön csoportot képeznek a *Szegedi Pantheon* sorozat darabjai, melyek Szeged hírességeit mutatják be. Fery Antal több ex librise sorolható ide, többségük megrendelője Krier Rudolf volt. Ezek közül kiemelem *Cserzy Mihály (1865–1925)*, az öreg Szeged krónikása mellett *Dugonics András (1740–1818)* piarista szerzetes, az *Etelka* c. mű írójának arcképét. *József Attila* portréja Köhegyi Gyula és Sajtos Gyula megformálásában a költő tragikus halálát helyezi a középpontba. Az öregedő *Arany János* szerepel M. Kiss József grafikáján. Bagarus Zoltán ex librisén a töprengő, éltes *Babits* portréja az „*Ősz és tavasz között*” c. vers híressé vált soraival jelenik meg: „*Ami betűt ágam irt a porba, / a tavasz sárvize elsodorja*”. Az olasz irodalomból *Dante Alighieri* (graf. Köhegyi), az angoltól *John Milton* portréját (graf. Fery) láthatjuk a tárlaton, egyúttal a világirodalom két alapművét, az *Isteni színjátékot* és *Az elveszett paradicsom* című eposzt is felidézve.

Szavaimat Vén Zoltán világhírű grafikusművész egy – a kiállításra is szerepeltetett – ex librisének soraival, *Vörösmarty Mihály*: „*Gondolatok a könyvtárban*” c. művének alapfelvetésével zárom: „*Ment-e / A könyvek által a világ elébb?*” A kérdés a tudományon, tudáson túlmutatóan a művészetre is vonatkoztatható: *Ment-e, mehet-e a művészet által a világ elébb?* Mi, a XXI. század emberei, erre igennel felelhetünk. Vörösmarty ösztönzése ma is időszerű: „*Rakjuk le, hangyaszorgalommal, amit / Agyunk az ihlett órákban teremt. / Építsük egy újabb kor Babelét, / Míg oly magas lesz, mint a csillagok*”.

S mindezt azért, hogy felfedezzük, létünk nem olyan reménytelenül és elkészerítően fekete, sivár, mint ahogyan Stettner Béla grafikája *Babits Mihály „Fekete ország”* c. versét idézve ábrázolja, hanem sokszínű és tartalmas. Az itt látható ex librisek, kisgrafikák is létünk értékeit hirdetik.

E gondolatokkal kívánok kellemes időtöltést a kiállítás megtekintéséhez. Köszönöm a figyelmet!

Kass János emlékkiállítás

A budapesti Aranytíz Kultúrház Dési Galériájában április 1-jén nyitotta meg Ibos Éva művészettörténész Kass János emlékkiállítását. A mintegy 30 képgrafika között egyaránt láthatunk tusrajzokat (*Szent Ferenc*, Merle *Állati elmék* című regényéhez készült illusztrációkat) és válogatott lapokat (szitanyomatokat, rézkarcokat és litográfiákat) a művész nagy hatású sorozataiból (*Képek az Ótestamentumból, Zsidó ünnepek, Orvosportrék*), valamint a *Kékszakállú herceg várához*, a *Psalms Hungaricus*hoz, a *Hamlethez* készült illusztrációkból. A vitrinekben – többek között – a művész születésének évfordulóira megjelent, a szegedi Mozaik Kiadó reprezentatív albu-

mait, Kass János nagyobb méretű bélyegterveit, blokkjait, alkalmi levelezőlapjainak terveit (a kinyomtatott példányokkal együtt) mutatta be a tárlat rendezője, Kuczka Péter. Az ő érdeme, hogy – a viszonylag szűk lehetőségek ellenére is – sikerült Kass János rendkívül gazdag életművébe sokoldalú bepillantást nyernünk.

*

E sorok írója a megnyitón találkozott Kelen Péter úrral – Kass János művészetének régi tisztelőjével, grafikáinak gyűjtőjével –, akitől megkapta a részére készített ex librist is. Így hát a kisgrafika is jelen volt a tárlaton. A grafikát, amelyet még nem publikáltak, s leírása szerepel Gál József *Újabb bibliográfia tételek Kass János munkásságához* (Szeged, 2008) című kiadványban, örömmel adjuk majd közre.

Arató Antal

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hatodik kerületi gyermekkönyvtára időről időre kis kamara-kiállítással kedveskedik a látogatóknak. 2011. február 18-án Kerékgyártó László műveiből nyílt meg a soron következő tárlat. A jelen kiállítási anyag Pesti László és Tarjányi Ferenc, a Kőbányai Városvédő Egyesület tagjainak nevére készült linómetszetű könyvjegyekből állt, amelyek növénytan ritkaságokat örökítenek meg. Ezekkel a grafikákkal emlékeztek meg Budapest 1873. évi egyesítésének 2003-ban rendezett évfordulójáról.

A könyvtár vezetője, Kucska Zsuzsa köszöntője után Kovács Margit mutatta be először a művészt, majd a témakörönként és országrészenként rendezett grafikai lapokat. Ezt követően Kerékgyártó László ismertette a grafikai technikát és a művek keletkezésének történetét. A megnyitót Békés Attila mandolinjátékával tette még emlékezetesebbé.

2011 áprilisában Kovásznán rendezték meg a hagyományos Kőrösi Csoma Sándor tárlatot, amelyről ezúttal is szép katalógus készült. Az idei kiállítás mottójaként szereplő „Jel-kepeink” gondolatkörébe tartozó motívumváltozatok és feldolgozások szerepeltek a válogatásban, amelyek erdélyi, újvidéki és magyarországi alkotóktól érkeztek. Grafikusaink közül Csutak Levente, Hervay Katalin, Palásti Erzsébet, Sárosi Csaba, Ürmös Péter és Vincze László alkotásaival találkozhattak a látogatók.

A bolgár Rusze városában 2010-ben a hatodik alkalommal rendezték meg a nemzetközi könyvjegyművészeti kiállítást, amelyet később a román fővárosban két helyszínen is bemutattak. A zene és muzsika témakörben meghirdetett pályázatra 176 grafikus nevezett be 34 országból 332 munkával. Ezen a kiállításon rekordszámú magyarországi alkotó (szám szerint huszonkettő) szerepelt, többnyire nemes-grafikai eljárással készített művekkel. Közülük Havasi Tamás, Horváth Zsófia és Szabó Nóra kapott a kiemeltnek járó elismerő oklevelet, valamint külön elismerést kapott Salamon Árpád is Szlovéniából.

Kopasz Márta linómetszete,
X3, 90x110

LAPSZEMLE

EXLIBRIS ABOENSIS N. 73 1/2011. Talán a legérdekesebb oldal a 2012-es finnországi FISAE kongresszus alkalmából meghirdetett pályázat kiírása: csak remélni lehet, hogy a szervezők ezt elküldik majd a KBK-nak valami közvetítő nyelven is, sajnos a testvéri finnból semmi konkrétum sem derül ki...

Egy tematikus oldal táncsal kapcsolatos exlibriseket közöl.

Egy másik oldalon (2) olyan exlibrisek szerepelnek, amelyek azonosításában az olvasók segítségére számíthatnak.

BOEKMERK 34/2011. Ezt a flamand nyelvű belga lapot öröm kézbe venni, még ha egy szót sem értünk belőle, olyan csodás a nyomdai kivitelezés. Mostantól a folyóirat 40 helyett 48 oldalon fog megjelenni.

Remek angol összefoglalót tartalmaz és ezt külön lapon németül is olvashatjuk.

Beszámolót tartalmaz az isztambuli kongresszusról.

Az e számban bemutatott belga művész Willy Braspeninx, akinek műveit már korábban is közölte a lap, de most cikket is közzé adnak róla, és szép színes reprodukciók láthatók tőle, amelyek – az újság szerint – jobban élvezhetővé teszik a műveket.

A külföldi művészek közül Dezsizláv Gecsev bolgár művészről írnak, aki fest, metsz, szobrot csinál és pipákat is tervez!

Roberto Tonelli olasz művész csak 50 éves korában kezdett metszeni, de már 400 exlibrist készített. Leginkább tájat, felhőket metsz.

Az újság interjút készített Liu Shuoai kínai művésszel is, aki egyben lelkes exlibrisgyűjtő is.

Az OBVESTILA, a kis szlovén hírlevél 186. számából megtudhatjuk, hogy a szlovén exlibris társaság a februári éves közgyűlésén Ervin Kraljt választotta meg elnökének.

Komendában szintén februárban 5 ország 71 iskolája részvételével rendeztek kiállítást a gyermekek által készített exlibrisekből. 890 mű került kiállításra.

A szlovén újság tudósít arról is, hogy 44 ország 214 művésze részvételével nagy exlibris kiállításra került sor – meg nem jelölt időpontban – Újvidéken (Novi Sad, Szerbia), és nagyon szép katalógust is megjelentettek.

A NORDISK EXLIBRIS TIDDSKRIFT (Dánia) 2011/1-es száma főként a 2011-es újrólapokkal foglalkozik. A sok szép reprodukció mellett cikk is olvasható, amely kiemeli, hogy a sokféle hagyományos technika mellett ebben a műfajban is megjelent már a komputertechnika.

A „kelet-európaiaknak” nevezett országokból (Lengyelország, Cseh Köztársaság, Magyarország) a klasszikus keresztény motívumokat megjelenítő újévet köszöntő lapok érkeztek, betlehemmél, angyalokkal, Szűz Máriával stb. A cikk külön kiemeli „Európa két legnagyobb élő metszőjének”, Vén Zoltán (Magyarország) és Wojciech Jakubowski (Lengyelország) kitűnő lapjait.

Az EXLIBRIS NYT (Dánia) 2011/1-es száma gyakorlatilag a 2012. augusztusi finnországi exlibris kongresszus reklámja, dán és német nyelven.

A KNIŽNÍ ZNAČKA 2011/1 (Pilsen, Csehország) – amelyben semmilyen nyelven sincs tartalomjegyzék... – cikket közöl az idős Mario Mota da Mirandáról, arról a portugál úrról, aki több kötetet jelentetett meg az európai exlibris művészetéről. (Az egyik kötetben dr. Soós Imre cikke volt olvasható édesapáról, Fery Antalról, sok szép illusztrációval).

A lapszemle rovatban a Kisgrafika 2010/4 számát mutatja be, megemlítve Soós Imrének a Van Gogh centrumról, a Vincentre-ről írt cikkét, és a Kopasz Márta 99. születésnapját ünneplő írást.

A NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION (Tokió) 2011/ 154. számú hírlevele előzékenyen közli angolul néhány cikke kivonatát.

Egy japán úr, Tomiei SAITO 2010-ben nyugdíjba ment, és szinte azonnal régiségboltot nyitott, ahol exlibriseket is kiállított. Ő maga 1942-ben találkozott élete első exlibrisével, majd a kis lapok segítségével eljutott nagy művészek műveinek az értékeléséig, gyűjtők barátságáig. Üzlete megnyitáskor exlibriseket osztogatott a látogatóinak, így „kívánta elvetni a magját” az érdeklődésnek, felébreszteni bennük a kedvet a gyűjtéshez. Sokan az ő boltjában láttak először exlibriseket.

Milyen jó ötlet, egy-két antikvárium követhetné a példát!

A MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI századik lapszáma (2011. március-április) közli Arató Antal cikkét a 90 éves dr. Soós Imréről. A cikk elemzi Soós Imre kiterjedt művészeti írói munkásságát.

A NÉZŐ●PONT 2011. február-márciusi kötete bőséges beszámolót tesz közzé a Kisgrafika 2010/4 számáról. Ismerteti a Kopasz Márta 99. születésnapjáról készült cikket. Bőségesen ír dr. Soós Imrének a Vincentre-rel kapcsolatos írásáról, és nagyon sok illusztrációt közöl a Van Gogh-témájú exlibrisekből.

A folyóirat megemlíti, hogy a KISGRAFIKA is szemlézi a Néző●Pontot!

Rövid cikk szól a folyóiratban Szilágyi Imre grafikusművész újabb kisgrafikai lapjairól. A művész alkotásjegyzéke az 1200-as számhoz közelít.

Bánki Vera

SELCEXPRESS Schweizerischer Exlibris Club Nr. 83. Maerz 2011.

A címlapon az egyetemes művészeti életben meghatározó szerepet betöltő „fémszobrász”, a közelmúltban elhunyt Bernhard Luginbühl emlék-exlibrise látható.

Marianne Kalt rövid írása a „megrendelő tulajdonos” felől közelít az exlibrisekhez, amint a svájci művész, Otto Krebs kisgrafikája révén Tilla Durieux-t, a kor ismert színésznőjét mutatja be. Itt is találunk magyar vonalat, hiszen édesanyja magyar zongorista volt.

Lezárult a nemzetközi pályázat, „Eros und Thanotos” címmel: közel 300 művész kb. 1400 alkotással vett részt. Az első díjat Takeshi Katori (Japán) szerezte meg. A másodikat Katarína Smetanova (Szlovákia) kapta, míg a harmadik Michel Joyard (Franciaország) lett. A legerotikusabb műnek Bruno Missieri (Olaszország) exlibrise bizonyult.

A bibliográfiai ajánlóban ezúttal a Kisgrafika 2010/4. számának rövid ismertetését is megtaláljuk.

Aktuális pályázati felhívás – hazai művészeink figyelmébe ajánlva:

Nemzetközi Ex libris Pályázat: 2011 Bodio Lomnago I. Könyvtár. A téma: „La dolce Vita” c. film kapcsán a mozi.

Kizárólag eredeti grafikát fogadnak el. Határidő: 2011. november 30. Információk a pályázati feltételekkel és jelentkezési lappal kapcsolatban: mfranzetti@comune.bodiolomnago.va.it vagy mainardi_mauro@libero.it

MITTEILUNGEN der D.E.G. 2011/1.

A színes, igényes, még jegyzet-apparátussal is ellátott német lap idei első számában egy pályázat eredményéről és több exlibris-művészről olvashatunk.

A meghirdetett nemzetközi pályázat a könyvhöz illeszkedő, a hagyományos értelemben (mint tulajdonjegy) és méretben felfogott kisgrafika alkotását tűzte ki célul. 28 országból 190 művész vett részt. Méretbeli megkötés: 150×105 illetve 105×150 mm. 2011. április 15-én Herdecke városban kiállítás nyílt a művekből, és katalógus is megjelent, Brigit Göbel-Stiegler szerkesztésében. Őt díjat adtak ki, az első Baldwin Zettl (életéről, pályájáról külön ismertetés olvasható) nyerte el. Mindegyik díjazott német volt, a 3. helyezett orosz Szofja Voroncsova kivételével.

A derű és finom humor jellemzi Klaus Eberlein grafikus, illusztrátor kisgrafikáit, akinek 70. születésnapján köszöntése kapcsán életrajzát, főbb kiállításainak sorát, bibliográfiáját közli a lap. Életmű-kiállítását még ebben az esztendőben Dachauban rendezik meg.

Az „irodalom” rovatban az Osztrák Exlibris-Évkönyv (ÖEG Band 66 – 2009-2010) részletes ismertetését olvashatjuk, mely megrendelhető az egyik szerkesztőnél, Peter Rathnál. A folyóiratok ismertetésénél szerepel a Kisgrafika 2010/4. száma: Kopasz Márta kapcsán. A kiállítások sorában is találunk magyar vonatkozást: a kiskunhalasi Szilágyi Gimnáziumban októberben rendezik meg a „Zeneszerzők az ex libriseken” című kiállítást, Herbert Schwarz ny. könyvtárigazgató (Kronach – Kiskunhalas testvérvárosa) gyűjteményéből.

MITTEILUNGEN der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft Neue Folge 66. Jahrgang Nr. 1. April 2011

Az ÖEG tagja, a sokoldalú gyűjtő és grafikus, Susanne Kolar életútját ismerteti az első cikk. Művészi vénáját édesapjától örökölte; kedvenc motívuma a macska. Az irodalmi források mellett a művésznő alkotásjegyzékét is közlik, időrendben.

Peter Rath az idei Liszt bicentenárium kapcsán saját gyűjteményéből válogat Liszt Ferencsel és tanítványaival kapcsolatos lapokat. Az alkotók között örömeinkre számos magyar művész nevével olvashatjuk, s illusztrálva láthatjuk Tempinszky István Ex musicis lapját, Liszt és Chopin portréjával. A cikk írója megemlíti, hogy magának Lisztnek nem ismert exlibrise, viszont nem tudta kideríteni, hogy Haranghy Jenő Liszt Nándor nevére készült kisgrafikája tulajdonosa rokonságban állhatott-e a nagy zeneszerzővel.

Liszt körét, tanítványait is számba veszi: Liszt virtuozitását és muzikalitását folytatta Emil von Sauer zongorista, akinek a neves címerfestő, E. A. Krahl készített exlibrist. Sauernél tanult Elly Ney, akinek két könyvjegye is ismert.

A Liszt által nagyra becsült Ibach zongoragyár egykori tulajdonosának és családjának is készültek kisgrafikák – a cikk-író az utolsó részben ezeket ismerteti.

Horváth Hilda

E három lapszemlét teljes terjedelmében honlapunkon közöljük.

♣
Ötödik éve jelenik meg színes kiadásban a Shanghai Fuxianhai Exlibris Társaság és Múzeum újságja, mely korábban Vén Zoltán munkásságát ismertette számos reprodukcióval. A 2011. évi első számában most Ürmös Péter isztambuli találkozóra készített ajándékmappájának ex libriseit mutatta be, a szintén színes reprodukciók fa- és linómetszetű, valamint egy rézkarc technikával készült könyvjegyet ábrázolnak.

-Ü-

♣
SELCEXPRESS Nr. 84.: Októberben 6-tól 31-ig Kiskunhalason Herbert Schwarz Kronachból kiállítást rendez a Szilady gimnáziumban „Zeneszerzők az ex libriseken” címmel.

KÖNYVESPOLC

ÖTVEN ÉV KRONOLÓGIÁJA ÍRÁSBAN ÉS KÉPBE

Rohanó és folyton változó világunkban öt évtized szinte egy pillanatnak tűnik. A szegedi gyűjtőcsoport ötven évéről közreadott jubileumi évkönyv azonban arról tanúskodik, hogy ez a pillanat számtalan értéket hordoz magában. 1961-ben elsőként megalakult – és még ma is élő és működő – vidéki csoport a nagymúltú szegedi grafikai hagyományok folytatója, hiszen az életre hívó Kopasz Márta már a harmincas években is meghatározó személyisége volt a város művészeti életének.

A „Visszatekintés”-ben Rác Máriaival végigjárhatjuk azt a gazdag utat, mely Kopasz Márta alapító lépésétől az évek során kialakult és a hazai és nemzetközi kapcsolatokon át eljuthatunk a mai napig. A hazai kapcsolatok sok-sok személyes barátság mellett arról is számot adnak, hogy gyűjtők és gyűjtőkörök miként lettek nemcsak cserepartnerek, hanem egy jó és szép ügynek az együttműködői is (pl. kiállítások rendezésével, találkozók, látogatásokkal, vagy éppen egy-egy beszámoló megjelentetésével).

Időrendben olvashatunk a hazai és nemzetközi találkozókról, hazai kirándulásokról, kiállításokról. Jól nyomon követhetjük azokat a helyszíneket, melyek a gyűjtőmunka és az ismeretszerzés műhelyei voltak. Pontos és naprakész felsorolás áll rendelkezésünkre a helyi művészek várostól kapott elismeréseiről. Végül az évkönyv név szerint felsorolja azokat, akik 1961-2010 között a csoport tagjai voltak. A másik névsorban a 2011. évi művész tagok és gyűjtők neveit ismerhetjük meg. Forrásmunkák jegyzéke és kitűnően válogatott illusztrációs anyag teszi teljessé az évkönyvet.

Az évkönyv bevezetőjét Szeged mai polgármestere, dr. Botka László írta, aki elismerő szavait így fogalmazta meg: „Örömmel szolgál, hogy a születésnapját ünneplő egyesület egy új szintet varázsol e nagyszerű palettára, s mindnyájunkhoz közelebb hozza a kisgrafikát, és e művészeti ág kiemelkedő szegedi alkotóit.”

Az előszó dr. Soós Imre munkája. Írásában azt a folyamatoságot emeli ki, mely a változó évtizedekben – amikor vidéki csoportok egymásután szüntek meg – is biztosította a „megszakítás nélküli” múltat és jelent.

Angol és német nyelvű rezümével zárul a kötet.

(A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportjának jubileumi évkönyve 1961-2011. Kiadó: A KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportja, 2011. 64 p.)

Lenkey István

Hic liber mihi est (Ez a könyv az enyém)

Tudósok és tudományos intézetek exlibrisei
A Lengyel Tudományos Akadémia Könyvtára
Krakkói Metszettárának Első Exlibris Kiállítása (Krakkó 2010)

Krakkóban tudományos intézetek és tudósok exlibriseiből rendeztek kiállítást 2010-ben, remélhetőleg az elsőt majd több is követi. A kiállítás alkalmával színvonalas katalógust is kiadtak.

Részlet a katalógus előszavából: „*A könyv könyvekből születik*” – jelentette ki Umberto Eco. Hozzátehetjük, hogy könyvből született az exlibris is, amely ezután izgalmas önálló életbe kezdett. Húsz év sem telt el Gutenberg találmánya után, és 1470-ben megszületett az első ismert német exlibris, majd országok sora vette át ezt a szokást: Svájc (1498), Lengyelország (1516), Franciaország (1529)... A lengyel exlibris története hosszú és gazdag. A 14. századi kéziratok kódexek protoexlibriseitől (pl. címeres pergamen Biblia) a királyi udvar és számos tudós könyvtárában található superexlibrisektől ível a tulajdonképpeni exlibrisig, amely máig betölti a tulajdon megjelölésének szerepét. Európában már a XVI. század végén elterjedt, a nyomtatás és a grafikai technológiák fejlődése következtében...

Lengyelország sem maradt le, mind Krakkó, mind a lengyel exlibris történetében fellendülés volt. Haller műhelyében készült 1517-ben igaz, nem az első, de a második lengyel exlibris, amely Maciej Drzewicki primás könyveit jelölte...

A Lengyel Tudományos Akadémia (PAU i PAN) Tudományos Könyvtára Krakkói Metszettárának gyűjteményében két évvel ezelőttig 664 lap volt, ez mára közel 15 ezerre nőtt. Az adományozók: Lech Kokociński, majd Krzysztof Kmieć, Jerzy Napieracz, Zbigniew Osenkowski, Krzysztof Świtala, Czesław Woś, Andrzej Zamirowski voltak.

A kiállított lapok a lengyel exlibris utolsó száz évét ölelik át. A legrégebbi 1906-ból való: a Jagelló Könyvtár számára készítette Jan Bukowski (kat.sz.: 21). A legfrissebb 2010-ben készült: a kiállítás saját exlibrise Krzysztof Kmieć linóleum-metszete, amelynek egy beragasztott példánya is emeli a katalógus értékét.

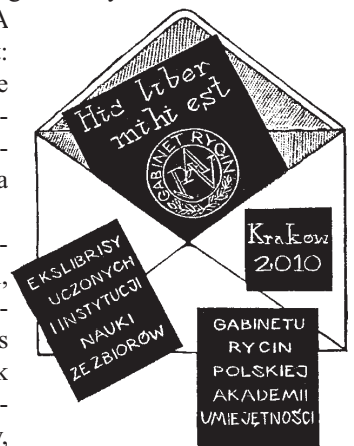
A mostani kiállítás szerkezete az exlibrisek tulajdonosai, tudományos, oktatási intézmények, nyilvános könyvtárak és maguk a tudós tulajdonosok köré szerveződött, szakterületenként, mint orvostudomány, biológia, műszaki tudományok stb.

Összesen 278 exlibris képviselte a lengyel tudományt és könyvkultúrát, de bemutatnak Lech Kokociński gyűjteményéből származó dúcokat és exlibris-irodalmat is.

Külön ki kell emelni néhány nevet, akik nemcsak tulajdonosok, hanem maguk is alkotó művészek illetve gyűjtők: Krzysztof Kmieć – gyógyszerész, Zygmunt Gontarz – vegyész, Zbigniew Józwick – botanikus, Bohdan Rutkowiak – állatorvos.

Közeledik a 2016. év, amelyet a gyűjtők szándéka szerint az 500 éve létező lengyel exlibrisnek szentelnek. Ez remélhetőleg alkalmat nyújt majd nagy kiállításokra, intézményes kiadványokra.

Semsey Ágnes

Krzysztof Kmieć linómetszete,
X3 (2010), 84×64

AEM UNA STORIA PER IMMAGINI

(Gli ex libris narrano 100 anni di storia)

c. olasz katalógus kapcsán

Az AEM (Azienda Energetica Municipale) milánói központú észak-olaszországi energetikai vállalat 100 éves fennállása alkalmából hirdetett nemzetközi ex libris pályázatot.

A témakiírás szerint az ex libriseknek témájukban kapcsolódniuk kellett a vízerőművek világához, utalniuk kellett az AEM történetében fontos szerepet játszó természeti környezetre, épületekre, helyekre, a világítástörténet során használt technikai eszközökre. Irányadóan a következő területek, települések szerepelhettek az alkotásokon: Valtellina, Stelvio hegyei, Bormio, Grosio, Grosotto, Livigno, Lovero, Mazzo di Valtellina, Sernio, Sondalo, Tirano, Tovo di Sant'Agata, Valdidentro, Valdisotto, Valfurva, Vervio, Villa di Tirano és Morbegno. A vízerőművek világára utaló témák: ipari épületek, gátak, zsilipek, vízátelvezők, víztározók, csőhálózatok, villamos távvezeték, gépek és világítás, turbinák, generátorok, dinamók, transzformátorok, elektromos panelek, utcai lámpák és lámpatestek – mindez elhelyezhető volt vidéki vagy városi környezetben egyaránt. Az ex libris kompozíciójának az alkalomhoz illően tartalmaznia kellett az „Ex libris AEM 1910–2010” kifejezést.

Az évforduló alkalmából meghirdetett pályázat kapcsán katalógus is készült, melynek bevezető tanulmányai betekintést nyújtanak az ex libris olaszországi történetébe, külön hangsúllyal a valtellini térségre vonatkozóan, ill. az AEM vállalat történetéről is tájékozódhatunk. A könyv második fele a tulajdonképpeni versenykatalógus. A versenyen 35 országból 219 fő vett részt, 484 műalkotással. A 2010. szeptember 4-én összeülő zsűri tagjai voltak: Gian Carlo Torre, Benoit Junod, Adriano Benzi, Mauro Chiabrande, Dante Fangaresi, Marco Picasso, Franco Maria Ricci, Gabriele Scaramuzza, Bruno Ciaponi Landi, don Remo Bracchi.

A magasnyomású és a mélynyomású kategóriában külön hirdettek eredményt. A xilográfia kategória első három helyezettje: Stefana Semolini (I), Valerio Mezzetti (I), Fernanda Paulette (U), a kalkográfiaiban az első három helyezett: Pietro Paolo Tarasco (I), Vincenzo Gatti (I), Yukiko Hayashi (J) lett. Különdíjat kaptak azok művészek, akik 5 munkából álló sorozattal mutatták be az AEM történetét: Ettore Antonini (I), Nino Baudino (I), Peter Bratka (CZ), Enrique Persico (RA), Luigi Casalino (I) stb.

A katalógus a következő tematikus csoportosításban nyújt betekintést a legjobb alkotásokba: Valtellina földrajza és lát képe, Növényzet és állatvilág, Fényforrások, Allegóriák, Városok, Férfi munkások, Távvezetékoszlopok, Gátak és elöntött falvak, Erőművek, Milánó és az energia, Áramfejlesztő gépek, Transzformáció.

A bemutatott grafikák alkotói közt magyarok is szerepelnek: Böröcsök Attila és Éles Bulcsú Debrecenből, Nagy László Lázár Ceglédéről, Ürmös Péter, Varga Edit és Vén Zoltán Budapestről.

A versenyről, az ex librisekből rendezett kiállításról az alábbi internetes elérhetőségen olvashatnak az érdeklődők: <http://www.craem.it/craem/cms/circolo/chisiamo/comunicazione/aem-exlibris-English.html>.

Gratulálunk a sikeres magyar részvételért.

Vasné Tóth Kornélia

Debreceni művészek erotikus grafikái

A *Grafikusművészek Ajtósi Dürer Egyesülete 2000-2005* című kiadvány után ezzel a címmel látott napvilágot egy újabb reprezentatív kiadvány Debrecenben dr. Baráth Magdolna és dr. Rózsa László kiadásában. És tegyük hozzá: gondozásában. Amit – egyebek mellett – nem csak a kötet kifogástalan tipográfiai kivitelezése, hanem a bevezető tanulmányok is jelzik. Dr. Udvardy Ildikó bevezetőjében (*Erotika a művészetben*) – többek között – az erotika és pornográfia különbözőségéről, s arról ír, hogy az „az érzéki szerelem az emberi eszmélés és művészet egyik, az emberiség történetével egyidős örök téma.” (Bevezető soraihoz csupán egy apró kiegészítés: A rendszerváltást követő második erotikus kiállítást nem 2001-ben, hanem 2000-ben, a Derkovits Galériában rendezték meg „*Szextember. Erotika a kortárs művészetben*” címmel.) Dr. Vajda Mária tanulmányában (*Erotika és képzőművészet*) sokoldalú fogalmi, esztétikai megközelítések mellett történeti áttekintést nyújt az erotikus művek külföldi és hazai kiállításairól, így arról, hogy pl. az ex libriseiről is világszerte ismert Franz Bayros 1913-ban Budapesten rendezett tárlatát a rendőrség betiltotta, anyagát elkozbotta.

A szerző – az ex libris sajátosságaira, debreceni hagyományaira is kitérve – szól az erotikus ex librisekről is. Ezt illusztrálják a szöveg között bemutatott „szex librisek”: László Ákos, Tamás István, Vincze László linómetszetei és Szilágyi Imre három rézkarca és linómetszete.

A kötet a múlt században élt alkotók – Medgyessy Ferenc, Holló László, Félegyházi László – mellett 19 kortárs művész, köztük az ex librisei révén is népszerű Józsa János grafikáit mutatja be. Köztük két vendégművészt, Boros Attiláét (aki az *Erato* legújabb kiadását illusztrálta) és Usztin Andreáért, aki egyedülként linómetszetekkel jelentkezett. A grafikák előtt a művészek saját maguk állították össze életrajzukat és arról is írhattak, amit fontosnak éreztek műveikkel kapcsolatban. Így van, aki csak egy József Attila verset közölt, többségük azonban a vallomások vagy tárgyyszerű gondolataik mellett felsorolta tanulmányait, egyéni és csoportos kiállításait, tagságát a különböző művészeti egyesületekben, díjait és elérhetőségének adatait.

Sajnos nincs terünk a bemutatott grafikák elemzésére, így csak – az említetteken kívül – az alkotókat soroljuk fel: Baráth Pál, dr. Babibka Kornél, Burai István, Dombi Ákos Géza, Gonda Zoltán, Hatvani Ádám, Józsa Poppea, Máthé András, Papp Károly, Potyók Tamás. Az albumot lapozgatva összességében megállapíthatjuk, hogy kifejezőmódjában, kompozíciós

nemes Török János rézkarca, C3/3, (1950), 115×63

• KELLEMEK-KARÁCSONYI •
• ÜNNEPEKET •
• ÉS-NAGYON-BOLDOGULÉVET •
• KIVÁNNAK •
Illusztrációk

eljárásaiban rendkívül változatos, sokszínű alkotásokkal szembeülhet az olvasó. A kiadvány nem csak a debreceni, de a hazai grafikusművészet fontos kézikönyve, bibliográfiai adatai alapján pedig a *Kortárs Magyar Képzőművészeti Lexikon* hasznos kiegészítője is. (Debrecen, 2010, Szerk. dr. Rózsa László, 136 lap, a kiadó címe: laszlorozsa@chello.hu)

Arató Antal

PÁLYÁZATOK

A **Kossuth Lajos Tudományegyetem Baráti Köre** kisgrafikai pályázatot hirdet „**100 éves a Debreceni Egyetem**” címmel.

E témában a hagyományos eljárásokkal készült, max. 13×13 cm méretű grafikák nyújthatók be, melyek a tudomány szimbólumait és/vagy Debrecen jellegzetes egyetemi épületeit mutatják be. Egyedi rajzok, xerox másolatok, vagy digitális eljárással készült munkák kizárva.

A kisgrafikákkal emlékezünk és állítunk emléket a centenárium alkalmával. Egy művész legfeljebb 3 alkotással pályázhat. Minden beadott pályázatban 5 nyomat és a dúc vagy nyomólemez is elküldendő. A dúcokat ill. lemezeket biztosított, vagy tértivevényes ajánlott küldeményként kérjük feladni. A kiállítás végeztével a rendezőség a dúcokat, lemezeket kérsre visszapostázza.

A beküldött nyomatok a kiíró intézmény tulajdonában maradnak, azokat kiadványaikban felhasználhatják, ill. más kiállításon bemutathatják.

A kiállításon való részvétel ezen feltételek elfogadását jelentik.

Az anyagot **2011. október 31-ig** kérjük küldeni a következő címre: **Kossuth Lajos Tudományegyetem Baráti Köre, 4010 Debrecen, Pf. 79.** További információ kérhető Dr. Lenkey Béla elnöktől a megadott címen, vagy kltcbk@citromail.hu e-mailen; vagy a 30/6248903-as telefonon. A pályamunkákat 2012 januárjában a Debreceni Egyetem Élettudományi Galériájában kiállításon bemutatjuk, ahol az első három nyertes pályázatot jutalomban részesítjük.

*

A 2012-ES FINNORSZÁGI NEMZETKÖZI FISAE KONGRESSZUS EX LIBRIS PÁLYÁZATÁNAK KIÍRÁSA

1. A résztvevők az utóbbi két évben (2010 és 2012 között) készült ex librisekből maximum öt darabot küldhetnek, darabonként három példányban, amelyek a pályázatot kiíró egyesület tulajdonában maradnak.

2. Minden grafikai és nyomtatási technika elfogadott korlátozás nélkül.

3. Minden műnek tartalmaznia kell az „ex libris” szót, vagy annak a nemzeti nyelvben megfelelő kifejezést, valamint annak a személynek vagy intézménynek a nevét, akinek a számára készült a könyvjegy.

4. Minden nyomaton szerepelnie kell az aláírásnak, illetve kézjegynek. A nyomat hátoldalán szerepeltetni kell az alábbi adatokat: a művész neve, az előállítás technikája és éve, valamint a tulajdonos nevét ismételtelen le kell írni. Nem latin betűs feliratok esetében a megfelelő szövegmagyarázatot illetve átírást lehetőleg angol nyelven kell szintén a nyomat hátulján feltüntetni.

5. A művek maximális mérete 21×15 cm lehet.

6. A művek feladásánál a legnagyobb gondossággal kell a csomagolást megválasztani, hogy a szállítás közben a küldeményt károsodás ne érje. Feladási határidő 2012. április 1., a postabélyegző dátuma a mérvadó.

7. A műveket a következő címre kell küldeni:

Exlibris Aboensis
Mertatie 12,
FI-21100 Naantali – Finnország

8. Legalább tíz díjat adnak át a tiszteletdíjakon felül.

9. Az elbírálás szempontjai között döntő lesz a művészi szépség, a szöveg és kép kompozíciós egysége, a mű esztétikuma és a technikai kivitelezése.

10. A zsűri tagjait az Exlibris Aboensis Egyesületből, Naantali Városháza Művelődési Osztályáról valamint a Turku Grafikai Szövetség tagjaiból delegálják.

11. A beválogatott művek szerzői ingyenes katalógust kapnak.

12. Az Exlibris Aboensis Egyesület fenntartja magának a jogot a beküldött anyag további felhasználására.

13. A legjobb munkákat a 2012 augusztusában a XXXIV. FISAE Kongresszus helyszínein, Naantali, Tur és Raisio kiállítótermeiben mutatják be, és vándorkiállításokként még más városokban is szerepeltetik.

14. A pályázaton résztvevők a zsűri döntését és a pályázati feltételeket elfogadják.

15. A művekkel egyidejűleg az alábbi jelentkezési lapot kitöltve kéri elküldeni.

ANMELDUNGSFORMULAR:

Die Exlibriswettbewerb des FISAE
XXXIV Internationalen Kongresses in
Finnland.

Vorname / Keresztnév:

Familiennome / Családnév:

Adresse / Cím:

Telefonnummer / Telefonszám:

Händi / Mobilszám:

Emailadresse / E-mail cím:

WWW-Seite / Web oldal:

*

A tatabányai Kortárs Galéria
2011. november 4-e és 31-e között
„EX LIBRIS – A ZENE”

címmel országos tárlatot rendez Liszt Ferenc születésének
200. évfordulója alkalmából.

A zene egészen egyedülálló művészetét sokan sokféleképpen próbálták megfogalmazni, mi a képzőművészetet hívjuk segítségül, hogy legyen a megfoghatatlanság közvetítője a szellem megtestesítője. A Kortárs Galéria ezen felhívásával szeretné gazdagítani a már XVI. század óta jegyzett művészeti ágat.

A pályázat meghívásos és szabadbeadásos rendszerben a beérkezett munkák zsűrizésével történik. A pályázatra beküldhető minden olyan munka, amely 2008 és 2011 között készült, és nem haladja meg a 210×110 mm-t (papíron). A grafikákon kötelező az „ex libris” felirat, vagy ezzel egyenértékű szó, esetleg „ex musicis”, Liszt neve, illetve a zeneiség szimbolikája.

Csak hagyományos sokszorosító eljárásokkal (C, X, S) készített pályamunkákkal lehet indulni.

Maximum **6 alkotással** lehet pályázni.

Eredeti nyomatokat kell beküldeni, **3 szignózott példányban**. A papíron esztétikusan kell a lenyomatnak elhelyezkednie. Paszpartúzni vagy más lapra felragasztani nem szabad. A be-

küldött munka hátlapján grafitceruzával, nyomtatott betűkkel olvashatóan fel kell tüntetni a művész nevét, címét, elérhetőségét, születési évét, a technikát, amellyel a lenyomat készült, a munka elkészítésének évét és opus-számát. A nem nyertes pályázatokat nem áll módunkban visszaküldeni.

A pályamunkákat szakmai zsűri értékeli, valamint díjra jelöli. A beválogatott munkákból kiadványt készítünk, amit minden szereplő kézhez kap.

Beküldési határidő: 2011. szeptember 15.

A pályamunkákat postai úton kérjük elküldeni az alábbi címre:

A Közművelődés Háza – Kortárs Galéria

2800 Tatabánya, Szent Borbála tér 1.

Részletes felvilágosítás, további adatok: Sashegyi Gabriella Edit galéria vezető; kortars@kozmuvelodeshaza.hu, tel.: 20/393-7916

artists and collectors. At Kass Gallery 300 works by Szeged-based artists are displayed.

Lajos Palásthy: General Meeting for Electing Officials

The re-election of officials is due every five years. This time it took place in Szeged on 21st May 2011.

Lajos Palásthy recounted the main events of the five years period behind, and he presented some statistical data as well. The meeting accepted these with some additions. Then a new administrative board was elected.

Dr. Robert König has been re-elected as President, and Lajos Palásthy has also been re-elected as Secretary. The Executive Board Members are Dr István Lenkey, Dr. József Mayer, Ms Mária Rácz, Mr. Péter Ürmös, Mrs. Kornélia Tóth Vas.

News, Press Review, Books, Competitions

KIÁLLÍTÁSI FELHÍVÁS

Festészet, grafika, intarzia, plasztika

A budapesti szeptemberi KBK összejövetel fő programja a Józsefvárosi Galériában a művésztalálkozó által beadott alkotásokból rendezendő „Nyolc Pont Hu” című kiállítás megnyitója, amelyet Dr. habil. DLA König Róbert tart szeptember 7-én 17 órakor. Ezen a Kisgrafika Barátok Köréhez kötődő művészek egyéb tevékenységét kívánjuk bemutatni. A munkák átvétele szeptember 5-én 9 órától Budapesten, a József körút 70 szám alatt, a Józsefvárosi Galériában. Telefon: 1/313-9883

Akadályoztatás esetén soron kívül Kerékgyártó Lászlónál, Budapest, József krt. 63. I. em. 3/a, telefon: 1/337-4943.

A kiállítás várhatóan szeptember 28-ig lesz látható.

SUMMARY

József Zenei: Márta Kopasz Passed Away

The artist was nearly 100 years old when she died on 5th March, 2011. She was a graphic artist and a great teacher based in Szeged where she organized the Szeged group of KBK (Hungarian Society of Ex Libris Collectors and Artists) 50 years ago. She was ever loyal to her native city, Szeged. She held the position of art instructor at the University of Szeged, and she was also professor at the local teachers' training college. In 1957 she was expelled from the university on ideological grounds. From then on she taught arts at a primary school. She became art teacher at a good high school from 1963. She held the honorary citizenship of Szeged.

Lajos Szakolczay: Lively Smile: in Memory of Zoltán Király

On behalf of the Hungarian Writers' Association the author delivered the farewell speech at the funeral of the poet, translator and art collector. Zoltán Király also served on the editorial board of our journal, Kisgrafika.

Kornélia Tóth Vas: Tale-telling Bookplates, Pt. 2.

In this sequel she gives a short overview of the ex libris designed by Hungarian artists extant in the collection of E. N. Minaev at a Moscow Library.

István Lenkey: Gems of Graphical Art throughout the Twentieth Century

Commemorating the 50th anniversary of the establishment of the Szeged Group of KBK, a large-scale exhibition has been arranged showing approx. 550 graphical works submitted by

AUSZUG

József Zenei: Mária Kopasz ist gestorben

Die in Szeged lebende Graphikerin, Professor war schon beinahe 100 Jahre alt, als sie am 5-ten März 2011 starb. Sie hat den Freundeskreis der Kleingraphiker in Szeged vor 50 Jahren organisiert. Der Artikel macht ihren Lebenslauf bekannt. Sie war immer treu an ihrer Heimatstadt Szeged, war Lektor für bildende Kunst an der Universität von Szeged und unterrichtete an der Pädagogischen Hochschule. Im Jahre 1957 wurde sie von ihrer Stelle aus politischen Gründen enthoben, dann unterrichtet sie in einer Grundschule. Im Jahre 1963 wurde Gymnasialprofessor für Zeichen. Sie war Ehrenbürger der Stadt Szeged.

Lajos Szakolczay: Das lebende Lächeln. Zur Erinnerung an den Tod von Zoltán Király

Im Namen des Ungarischen Schriftstellerverbandes hielt er die Grabrede über den Dichter, Übersetzer und Graphiksammler. (Zoltán Király war auch Mitglied des Redaktionsausschusses der Zeitschrift Kleingraphik)

Kornélia Vasné Tóth: Beredte Exlibris 2. Teil

In diesem Teil wird ein kurzer Überblick von der Autorin gegeben, usw. aus den graphischen Werken ungarischer Künstler, die in der Bibliothek in Moskau aus der Sammlung von Minaev stammen.

István Lenkey: Die Perlen der Graphik – Überblick des 20. Jahrhunderts

Die Gruppe der KBK in Szeged hat anlässlich des 50 jährigen Jubiläums eine gewaltige Exlibris Ausstellung in der Bibliothek Somogyi organisiert, wo etwa 550 Graphiken ausgestellt sind, die von Künstler und Sammler zur Verfügung gestellt wurden. In der Galerie Kass sind die Werke – etwa 300 Stück – szegediner Künstler zu sehen.

Lajos Palásthy: Wahlversammlung

Die Wahlversammlung ist in allen fünf Jahren fällig, die dieses Mal am 21-ten Mai 2011 in Szeged abgehalten wurde. Lajos Palásthy als Sekretär hat die Ereignisse und einige Zahlen der vergangenen fünf Jahren dargelegt. Dieser Bericht wurde mit Ergänzung von der Versammlung angenommen. Danach wurde die neue Vereinleitung gewählt. Präsident wurde wieder Dr. Róbert König, Sekretär: Lajos Palásthy, die Mitglieder des Verwaltungsausschusses sind: Dr. István Lenkey, Dr. József Mayer, Mária Rácz, Péter Ürmös, Kornélia Vasné Tóth.

Nachrichten, Presseschau, Bücherregale, Preisausschreibung